

Program for landudvikling

Indledning

I Danmark bor en stor procentdel af befolkningen på landet, sammenlignet med de øvrige EU-lande. Danmark er imidlertid også et af de EU-lande, der pt. oplever størst flytning fra land til by.

Oplevelsen af den tiltagende urbanisering forstærkes af, at tilflytningen til byerne er stærkest omkring de største byer og særligt hovedstadsområdet oplever en markant tilflytning.

Selvom Danmark er et lille og tæt beboet land, hvor udkantsbegrebet – sammenlignet med vore nabolande – kan virke overdrevet, må man konstatere, at der er en udvikling i gang, der rykker på balancen mellem center og periferi, mellem land og by – og som giver udfordringer begge steder.

Holdninger

Land og by virker som hinandens komplementærkræfter i udviklingen af Danmark som et sammenhængende, men mangfoldigt land, hvor de enkelte egne er attraktive på egne præmisser.

Urbaniseringen er en overordnet trend, men der er masser af eksempler på egne, der formår at fremstå attraktive ved at koble egne styrker med sub-trends, for derigennem at opretholde og skabe bæredygtige lokalsamfund. Afvikling af de offentlige servicetilbud i landdistrikterne er ofte et resultat af en suboptimering, der ikke tager højde for de negative samfundsmæssige følger, økonomiske såvel som sociale. For udvalgte områder kan en strategi med bevidst investering i faciliteter vende udviklingen og gøre et lokalområde økonomisk bæredygtig i en servicemæssig sammenhæng.

Det kommunale selvstyre er en styrke både for den enkelte egn og for Danmark som helhed, hvis vi har mod til at lade mangfoldigheden blomstre.

Udviklingen i de forskellige egne skal ske ud fra stedbundne potentialer, med egen identitet og kant, snarere end at de på en række generelle samfundsindikatorer kan være 'gode nok' at bo i, målt i forhold til et landsgennemsnit. En strategi for en egn kan baseres på tilpasning til et dalende indbyggertal og/jeller på at skabe tilflytning udefra. Den enkelte egn kan tiltrække tilflyttere flere steder fra. Vi kan bl.a. modtage langt flere flytninge i landdistrikterne. I første omgang kan der indkvarteres flere asylansøgere i tomme skoler, plejehjem og ældreboliger. Ser vi på Danmark udenfor de store byer, samlet set, vil vi dog ikke komme til at se nettotilvækst i indbyggertallet.

De samfundsmæssige strukturer, herunder grundlæggende infrastruktur og effektiv og vedkommende offentlig service, er en fælles opgave. Også denne skal tage udgangspunkt i det stedbundne, men niveauet skal opleves meningsfuldt og tilfredsstillende.

Desuden må vi blive meget dygtigere til at balancere det nationale og det lokale i varetagelsen af den økonomiske, sociale og miljømæssige bæredygtighed i samfundet – på tværs af land og by.

Den nationale opgave er ikke at kompensere for urbaniseringen eller at bevare det eksisterende på landet, men at skabe de overordnede muligheder for at man kan udvikle sig lokalt på individuelt og fælles plan.

Vi skal ikke være bange for at bruge nationale midler til at støtte initiativer fra lokale ildsjæle og nytænkende fællesskaber – men vi skal være tilbageholdende med at støtte og opretholde drift i eksisterende, ikke-bæredygtige systemer – det bremser udviklingen af det nye.

Lad os fremme udviklingen snarere end at hæmme afviklingen.

Målsætninger og tiltag

Det attraktive land

Der er store kontraster mellem land og by. I byen bor man tæt og der er nærhed til kultur, indkøb og offentlig service. På landet er der en lavere befolknings-tæthed, man må køre efter diverse kultur- og servicetilbud. Til gengæld er der en højere naturnærhed og ofte også en oplevet større nærhed 'til hinanden'.

For institutioner, butikker og virksomheder, som har et givet antal brugere eller kunder som livsgrundlag, bliver det nødvendige geografiske opland større på landet end i byen – til gengæld vil konkurrencen ofte være større inde i byen.

Tilsvarende gælder forskellige vilkår for boliger, hvor man i storbyen mangler boliger til en rimelig pris, så ser vi på landet en boligmasse, der er for stor i forhold til efterspørgslen med faldende boligpriser og forfaldne huse til følge.

De mange fraflyttede og forfaldne huse i og mellem de små landsbyer er mange steder selvsvækkende ved at lægge en dæmper på det attraktive i området som bosted, og det kalder på en saneringspolitik.

Landbruget optager en meget stor del af arealet ude på landet – og de meget store marker med monokulturer presser den naturlige mangfoldighed. De efterhånden mange 'døde' gårde, som følge af sammenlægninger, fjerner fornemmelsen af naturnær idyl – og lægger snarere en yderligere dæmper på det attraktive i området som bosted.

Der skal på yderområdernes egne præmisser ske en gennemgribende fornyelse af landet som bosted – på samme måde som man i København har gennemført et omfattende program med byfornyelse i brokvarterne. Der skal rives ned, renoveres og byplanlægges i de mange byer og landsbyer.

Vi ønsker at fremme samspillet mellem land og by – og vi ønsker at fremme de kontraster og styrker som de to har, hver især.

Radikale Venstre vil derfor:

- fremme en udvikling med at sikre det attraktive fysiske rum på landet via mangfoldigheden i vores natur og sikre adgangen til denne via lokale stier, regionale naturruter og rekreative områder samt nationalparker

- give planloven et serviceeftersyn, så det indenfor en fortsat restriktiv planlov bliver muligt at bo og virke helt almindeligt ved kysterne
- gøre det mere fleksibelt at ændre status på jord, fx med henblik på at lave jordbrugsparceller i landsbyerne
- afsætte yderligere midler i samarbejde med private, fonde, kreditforeninger og banker til grøn renovering eller nedrivning af utidssvarende bygninger på landet med henblik på at skabe et mere attraktivt bosted og boligmarked
- give bedre lånemuligheder til køb af tidssvarende boliger i landdistrikterne uden at bringe realkreditsystemet i fare
- lempe boligreglerne i landdistrikterne, så man lokalt kan give lov til udlændinges køb af flexbolig
- skabe økonomisk mulighed for basisfunktioner, som fx folkeskoler, indenfor en rimelig afstand.

Det arbejdende land

For en stor del af befolkningen er adgang til beskæftigelse afgørende for, hvor attraktivt et sted er at bo.

Lokalområdet som arbejdssted er udfordret på landet. Tidligere var der mange jobs i landbruget og i afledte småvirksomheder, men i dag er landbruget maskiniseret og automatiseret i en grad, så den beskæftigelsesmæssige betydning i lokalsamfundet er langt mindre.

Landbrugets rolle og i særdeleshed overlevelsesstrategi skal redefineres. Hvor landbruget tidligere har øget velstanden gennem flere producerede enheder pr hektar og person, er tiden kommet til at fokusere på større værditilvækst pr produceret enhed.

Der er et stort globalt fokus på lokale fødevarer og på bæredygtige fødevarer – sideløbende er der et EU-fokus på omlægning af landbrugsstøtten – og vi mener man skal bruge dette momentum til en grundlæggende omlægning af dansk landbrug til en mere bæredygtig og værdiskabende produktion.

Vi ser en mere bæredygtig og krydsbefrugtende kombination af bl.a. fødevarereproduktion, energiproduktion og turisme/oplevelsesøkonomi som et meget stærkt kort for mange danske landdistrikter i forhold til at skabe nye, attraktive arbejdspladser.

Der kan også være helt andre stedbundne potentialer, der kan udfoldes med et lokalt, nationalt eller globalt marked for øje. Oftest er det lokale ildsjæle, der først får øje på disse potentialer.

Vi anser det for vigtigt, at man er åbne overfor ideer og projekter, som går ud over den umiddelbare, og for alle åbenbare, nærmeste udviklingszone på en egn, da denne har en tendens til at minde meget om det eksisterende og om de udviklingszoner, som man også ser i de omliggende egne.

Det kræver assistance udefra via offentlig og privat finansiering, da det indebærer, at man satser på nytænkning og innovation med en højere risiko-profil end normalt.

I den forbindelse skal vi have øje for, at selv om strategier og partnerskabsaftaler er gode styreredskaber, må vi ikke overstyre top-down i udviklingen lokalt. Med EU-programmer, partnerskaber mellem regering og region, regionale vækststrategier, vækstforumstrategier og kommunale landdistriktsstrategier og LAG-strategier er der rigeligt af spændetrøjer at skulle indpasse sig i, hvis man har fået en god idé.

At der er nogen, der brænder for en idé – og at denne person ikke står alene, er ofte en vigtigere faktor end tilpasningen til diverse strategier. Derfor skal der arbejdes med modeller for iværksætteri og for at sikre lokal forankring af udviklingen. Modeller der bygger på 'den gode idé' og på fællesskabet i et lokalsamfund.

Adgangen til uddannelse og viden er en afgørende faktor for udvikling. Også på dette område er en balance mellem nærhed og kvalitet, der skal gå op. Vi skal ikke have dårlige skoler i udkantsområder, men vi skal heller ikke tømme egne af Danmark for lærings- og vidensmiljøer. Her er brug for mangfoldige løsninger, hvor vi nogle gange flytter den lærende til det sted, hvor der er læring og andre gange flytter læringen ud til de steder, hvor de lærende er.

Nye løsninger i forhold til læring og uddannelse bør i vid udstrækning indtænke koblingen til lokalsamfundets behov for arbejdskraft og viden – så den viden man skal bruge lokalt også kan tilegnes lokalt. Om nødvendigt via satellituddannelser eller fjernundervisning koblet på lokal praksis.

I modet til at satse på det unikke og kombinere det med ny viden fra forskere og markedet kan ligge kimen til next practise på en række områder – så udviklingsmulighederne i det dynamiske felt imellem det stedet kan i dag – og det reelle potentiale der er, foldes ud i en cirkulærøkonomisk model.

Radikale Venstre vil:

- omlægge yderligere midler indenfor landbrugsstøtten til fremme af udviklingsorienterede tiltag fremfor bevarende tilskudsordninger
- omlægge beskatning på arbejde til beskatning på bolig
- fremme investeringer i iværksætteri og cirkulær økonomi
- skabe ny risikovillig kapital til investeringer i landdistrikterne, herunder fremme landsbyinvesteringsselskaber som et redskab til lokal selvhjælp
- fremme udviklingen af grønne jobskabende energiprojekter
- udflytte relevante statslige arbejdspladser over en årrække
- ændre gødskningsreglerne, så robuste jorde kan tilføres mere gødning – sårbare mindre. Det samlede gødningsforbrug øges ikke.

Det sammenhængende land

Transport er – og må være – to helt forskellige ting i København og i Thy, når vi ser på de konkrete løsninger. Det vi som borger og bruger kan forvente af det offentlige er dog nogenlunde det samme, nemlig at vi stiller en grundlæggende infrastruktur til rådighed, men at vi som samfund dermed også er med til at vurdere, hvordan det samfundsmæssigt er mest hensigtsmæssigt at folk transporterer sig. I København giver brede cykelstier og en Metro med afgang hver andet minut mening, rent samfundsmæssigt – og det virker for den enkelte borger. Det kan så kombineres med få og dyre parkeringspladser til biler – og en roadpricing eller trængselsrings-løsning. I Thy vil der nok være andre, mere fornuftige løsninger, såsom gratis veje og tele-

taxier til dem der ikke selv kører bil, samt statslige og regionale investeringer i infrastruktur som fx havne og jernbaner.

Vi mener, at man med Togfonden og de seneste motorvejs- og broprojekter er kommet meget langt med den grundlæggende fysiske infrastruktur – og at fokus fremadrettet skal være på fleksible stedbundne løsninger.

IT-infrastruktur derimod er ikke særligt stedbunden – eller burde i hvert fald ikke være det. Adgang til højhastighedsinternet for alle vil være et afgørende element i at kunne udvikle landdistrikterne og herunder også helt centralt for effektivt at kunne tilbyde en række af fremtidens digitale offentlige services.

Lige adgang til velfærdsydelser er en helt central præmis – og igen opnås dette ikke gennem ens løsninger, men kræver intelligente, mangfoldige løsninger med hensyntagen til det enkelte sted.

Hvis vi skal tilbyde 'det bedste' indenfor sundhed og uddannelse til alle i tyndt befolkede områder vil der hele tiden være en afvejning af nærhed og kvalitet.

Der er et behov for at skabe det mentale og økonomiske rum, som disse løsninger skal udvikles i. Det mener vi ofte det kniber med i kommunerne, hvor for meget af energien bruges på at få en travl drift til (næsten) at hænge sammen i forhold til den viden og den økonomi man har at gøre godt med.

Ganske ofte er forhindringen for et initiativ en besked fra myndighederne om at det må man ikke, eller en manglende besked (i tide) om at det må man godt.

De mindre danske øer udgør en særlig udfordring i forhold til dette. De 27 småøer og de mindste ikke-brofaste ø-kommuner (Læsø, Samsø, Fanø og Ærø) er tydeligt afgrænsede enheder med en egen identitet, men med en størrelse, som ligger langt under gennemsnittet af danske kommuner. De ender derfor let med at ligge nederst i statistikker for en række generelle samfundsindikatorer – bortset fra udgiften til administration, hvor de ligger i top.

Øerne er på mange måder oplagte til forsøgsordninger, hvor man giver en høj grad af selvbestemmelse – men til gengæld også en høj grad af hjælp til at administrere og overholde/tolke/påvirke lovgivning.

Radikale Venstre vil:

- sikre højhastighedsinternet og mobildækning til alle
- sikre fri roaming, hvor der er problemer med dækning
- indføre differentieret roadpricing
- udvikle forsøgsordninger for øerne med øget central service og ø-råd med vide beføjelser
- sikre adgang til korte og mellemlange uddannelser i hele Danmark,
- især skal ungdomsuddannelserne styrkes i de tyndere befolkede områder
- kortlægge fordele og ulemper ved differentieret taxameterordning på uddannelsesområdet.